

Muallif mukaddimasi

Jabroil, Miykoil, Isrofilning Robbi bo'lgan ey Ollohim! Osmonlaru erni yaratgan, g'ayibu hozirdan boxabar Zot! Sen bandalaring orasida ular ixtilof qilingan ishlarda hukm qilasan. Ixtilof qilingan ishlarda'zing bizni xoq yo'llagin. Albatta, Sen O'zing istagan kishini To'g'ri Yo'lga hidoyat qilasan.

Olloh taolo Payg'ambarimizga va u zotning ahli va ashobiga salovotu salomlari yullasin.

Bizni Islom va bundayonga xidoyat qilingan, Ozining Kitobi Qur'on ma'nolarinni bilishga va Payg'ambarning - u zotga tinimsiz salovotu salomlar bulsin - muomalalarini tushunishga muvaffaq bo'ling, u zotning ulug' ashoblari va o'liklar tomonidan olib boriladigani kelib chiqqan turg'un qo'zg'atish

Keyin ... Barcha narsaga qodir Xojasinining lutfu marhamatiga muxojd banda - Abu Abdulkarim va Abu Abdurrahmon Muhammad Muhammad Sulton ibn Abdulloh Muxammad Ahmad Xrun al-Ma'sumiy al-Xo'jandiy al-Makki - Allox uni Ziningning Kitobiga amal qilib yashayapsizmi? unga husni xotima nasib qilsin - aytadi: Menga Uzoq Sharqdan, Yaponiyaning Tokio va Osaka shaharlaridagi musulmonlardan kuyidagi mazmunda bir savol keldi:

Islom dinining mehnati nima? Mazhab nima degani? Islom diniga musharraf bo'lib o'tgan har bir kishi to'rtta mazhabdan birining maqomini oldi, yoki uni yoki molikiyni yo hanafiyni yoki shofiyni

yoki hanbaliyni yoki bitta mazhabda bulib o'tishni shartmi? Bunday savol berishimiz sabab, bu erda juda katta katta ixtilof va qat'iyat tortishuv yuz berdi. Bir gurux yapon ziyillari Islom diniga kirishi va bundayonga musharraf bo'lish istagini bildiradi, bu haqiqat Tokiodagi musulmonlar jamoatiga arzimagan holda hind ahlidan qilingan bir jamoaning ulari Imom Abu Xanifa mazhabini juda ko'p ishlatganlari kerak edi, men siz bilan birga bo'ldim . ekanini aytishsa, Indoneziyaning Yava ahlidan qilingan boshka bir jamoa ularni shofiiy mazhabini ixtiro etishi kerak bo'lgan narsani aytdi. Yaponlar ularning so'zlaridan qat'i nazar ajablantirib, tashlab qo'yilgan ishlarda ikkilanib qolishadi va mazhablar masalasi ularning Islomga kirishlari yulida tug'onoq bo'ldilar!

Muxtaram ustoz! Sizning chuqur ilingliz inshoolloh, ushbu illat va dardga shifo cheklash atrofida aylanishdan umidvorasiz. Fazilatingiz fizigizi fayzidan umid etamiz, bizga HAQIDA o'zaro kelishib bersangiz, toki dillarimiz xotirjam bo'lishsa, ko'ngillarimiz ochilsa va bu dardga shifo beradigan bo'lsa. Sizga Olloh taolodan ko'chadan-katta ajrlar tilaymiz va biz Rossiya muxbirlari jamoati nomidan tashakkurlarni aytamiz.

Sizga va barcha hidoyatga ergashgan kishilarga salomlar bulsin.

1357 yil Muxarram oyi, Tokio shahar.

Muhammad Muhammadhay Qurbonli va Muxsin Chapak O'g'li.

Iymon va Islom haqiqati baoni

Olloh taolo dilimga solgan kuyidagi suzlarni javob tariqasida tashlab o'tdim, la havo va la kuchata illa billohil-aliyil-aziyim. Alloxning Ozidan tavfiq so'rayman, U Zot tug'rilikka muvaffaqiyat qozonadi.

Bilingki, Islom ahlidan juda ko'p narsalarni, johillarni uyqotda tursin, olimlari ham, musulmon kishi albatta, to'rtinchi imomga - Abu Hanifa, Molik, Shofiiy, Axmad - ularga Alloxning imzosi bulsin - tegishli berilgandan mazhablardan biron bir odamni ushlab turing. Bu xato fikr va Islomni bilmaslikdir. «Sahihayn» da keltirilgan mashxur, solig'i Jibril davomida keltirilgan:

Abu Hurayra roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: «Nabiy solallohu alayhi va sallam bir kuni odamlarni ichida o'tirgan edilar, huzurlariga Jabroil kelib:« Iymon nima? » deb so'radilar. **«Ollohga, Uning farishtalariga, U bilan yulliqishga, Uning payg'ambarlariga bu kabi qo'shilish va qayta tirilishga bundaylarni keltirib chiqarish»** dedilar. «Islom nima?» deb so'radilar. **« Islom - Allohga ibodat qilishing va Unga shirk keltirmasliging, namozni qurish kilishing, farz qilingan zakotni ado etishing va Ramazon kunzasini tugatish»** dedilar. «Ehson nima?» deb so'radilar. **«Ollohga gyuyo Uni ko'rib turgandek ibodat qilish, garchi sen Uni ko'rmasang-da, U seni ko'rib turibdi» dedilar ... ».** (Buxoriy (1/114, 8/513 Al-fath), Muslim (1/164 Navaviy).

«Sahihayn» da kelgan Abdulloh ibn Umar roziyallohu anhumadan rivoyat kilingan kurashda Rossulloh solallohu alayhi va sallam aytdilar: **«Islom besh (asos) ustiga kurilgan: Ollohdan uzga ilohiy yod va Muammad Alloxingni ijob qilayapman kilish va Ramazon kunzasini tutish »** (Buxoriy (1/49), Muslim (1 / 176-177)).

Ислом Нури

Imom Muslim Abu Abu Hurayra roziyallohu anhudan rivoyat qilingan kurashda aytilganiga, bir kishi Nabiy solallohu alayhi va salom huzurlariga kelib: «Yo Rasululloh, meni jannatga kirishga sabab bo'lgan sabablar bir ishga yaralgan», dedi. U zot solallohu alayhi va sallam: «**La ilaha ilalloh va Muhammadning Rasululloh deb guvohlik berasan, namozni tashkil qilasan, zakotni o'qaysan, Ramazon kunini tutasan**», dedillar. Xaligi odam: «Jonim Qo'lida katta Zotga qasamki, bunga biron narsani ortiqcha qo'shilmay, bardan biror narsani kamaytirmayman ham», dedi. Rasululloh solallohu alayhi va salam: «**Arobiy agar suzida sodiq bylsa, najot topdi**», dedilar (Buxoriy (3/261), Muslim (1/174)).

Hadis shorihlari aytishlarcha, unda haj ko'rsatilgan kilinadi, chunki u pattada hali farz qilinmagan edi.

Buxoriy va boshkalar rivoyat kilishlari, Anas ibn Molik roziyallohu anhu aytadilar: «Biz Nabiy solallohu alayhi va salom bilan masjidga o'tirgan edik, shu pyat tuyaning ustida bir kishi kirib keldi. Tuysini masjidga choktirib, ovoz uni bog'ladi, so'z: «Qaysi birligimiz Muhammadsiz?» deb so'radi. Nabiy solallohu alayhi va salom saqoballari ichida suyanib o'tirgan edilar. Biz: «Suyanib o'tirgan manovi o'q yuzli odam» dedik. Haligi odam u zotga xitoban: «Ibn Abdulmuttibib?» dedi. «**Eshityapman seni**» dedilar. U Nabiy solallohu alayhi va sallamaga: «Men seni savolga tutaman va qat'iy so'rayman, men ochchiqlanmaysan» dedi. «**Konnglingga kelganini so'ra**» dedilar. U dedi: «Sening Parvardigoring va sendan o'g'illigingizning Parvardigoriga qasamyod qilib sizdan so'rayman, barcha insonlarga sizni Olloh payg'ambar qilib yubordimmi?» U zot: «**Ha, Allohim (guvoh)**» dedilar. «Ollohga qasamyod qilib so'rayman, bir kecha-kunduzda besh martada namoz o'qishimiz Olloh senga buyerdimi?» dedi. «**Ha, Aloxim (guvoh)**» dedilar. «Ollohga qasamyod qilib

so'rayman, yilning bu oyida kunza tugatishimizga senga Olloh buyurimi?» dedi. «**Ha, Aloxim (guvoh)**» dedilar. «Ollohga qasamyod qilib so'rayman, mana bu sadaqani boylarimizdan olib, kambag'allarimizga tarqatishga sizni Olloh buyurimi?» dedi. «**Xa, Aloxim (guvoh)**» dedilar. Shunda xaligi odam: «Sen olib kelgan (din) ga bundayon keltirdim, men o'zimdagi kavmimning elchisiman, men Sa'd ibn Bakr qavilosidan Zimom ibn Sa'labaman» dedi » (Buxoriy (1/148) rivoyat. Shungdek, Nasoiy (4/24) Abu Hurayra roziyallohu anhudan, Dorimiy (1/165) Abdulloh ibn Abbos roziyallohu anhumodan rivoyat qilganlar).

Allox taolo bandalariga amr etgan va Muhammad sollallohu alayhi va salomni uni kelishib berish uchun elchi qilib yubormagan Islom bo'ldi.

To'rt mazhabdan aniqlash bir mazhabga taqlid qilingan farishta ham, mandub-sunnat ham emas!

Ma'zablar ilm ahllarining bazi masalalardagi fikrlari, tushunchalari va ijodiy harakatlari. Bu fikrlar, ijodlar va tushunchalarga ergashishni biron odamga na Alloh, na Rasuli farz qilgandir! Shubhasiz, ular ichida tug'rilari ham bor, xatolari ham. Xolis (yuz foiz) tug'rilik esasi faqat Rasululloh solallohu alayhi va salamdan sobit bulib o'tgan narsalarga. Kop holatlarda imomlar biron masala (da bir fikr) ga borganlardan keyin haqiqatdan undan boshlanganda ekani ma'lum bo'lib qolsa, undan qaytganlar.

Shunga kura, kim Islom diniga kirishi va shu kabi sharafiga musharraf qilinishi istasa, ungacha faqat «La ilaha ilalloh va Muhammadning

Ислом Нури

Rasululloh» deb guvohlik berish, besh vaqt namoz o'qish, zakot berish, Ramazon kunini totish va agar kerak bo'lsa kerak.

Ammo, to'rtta mazhabdan o'zaro yoki boshqaga biron mazhabga ergashish farz, mendub ham emas, musulmon kishi ular ichidan aynan birining maqomini ushlashi farz. Aksincha, aynan bir mazhabni uning hamma masalalarida maxkam tutgan odam xato kiluvchi va ko'r-korona taqlid kiluvchi mutaassibdir. Va u dinlarini bo'lib, guruxlarga bulinib bo'lgan kimsalardan buladi. Oллоh taolo dinda guruxlarga bulinib o'shandan qaytargan. Oллоh taolo aytadi:

«Dinlarini bo'lib, o'zlarini ham guruhlarga olib boradigan kimsalar to'g'risidan biron narsada (mas'ul) emassiz» (An'om: 159).

«Mushriklardan byulmanglar! Ular (yangi mushriklar) dinlarini bulib, firqa-firqa bulib oldirilganlar. Konferentsiya uchun bir firqa o'z oldilaridagi narsa bilan xursanddirlar » (Rum: 31-32).

Islom dinini bitta dindir, unda faqit Muhammad solallohu alayhi va salomning yullari va xidoyatlaridan boshka ergasish farzni na mazhablar va na yigitlar mavjud! Allox taolo aytadi: **«Ayting: Mening yevlim bo'ldi. Men Oллоhga taklif kilaman. Men va menga ergashgan kishilar anik hujjatga - ishonchga egamiz. (Har qanday sherikdan) Oллоhni poklayman. (Servis) men mushriklardan emasman » (Yusuf: 108).** Bu mazhablarda esa, ularga ilmsiz ravishda taqlid qiluvchilar tomonidan janjal va tortishuvlar juda ko'chgan! Vaholanki, Allox taolo aytgan: **«... va (o'zaro) bahs-munozara-tortishish, u vaziyatda sustlashib, kuch-quvvingni ketur. Sabr-toqat kilingiz! Albatta, Oллоh sabr qiluvchilar bilan bilan birgadir » (Anfol: 46).** Allox jalla jaloluxu birlashishga va Uning Kitobini maqkam tugatishga buyurib

aytgan: «**Va barchangiz Ollohning orqa tomoniga** (Qur'onga)
bog'laysiz va buzilganingiz!» (Oli Imron: 103).

Islom dinining asosiy faqati Alloxning Kitobi va Rasuli solallohu alayhi va sallamning Sunnatlariga amal qiladilar

Haq Islom diniy shodir, uning asli va asosidagi Kitob va Sunnatdir, bu ikkilangan musulmonlar kelishgan har bir ishda murojaat kilinadigan marjeddir. Kimda kim kelishmovchilikni bu ikkisidan boshga qaytarsa, u mo'min emas! Allox taolo aytganidek: «**Yo'q, Parvardigoringizga qarshi, u qadar o'z erlarda chikkan kelishmovchiliklarda sizni xakam qilmagunlaricha va keyin siz chikargan xukmdan dillarda xech qanday tanqislik topmay, tuvla taslim byulmagunlaricha - tug'ilib yashayapman** (jonli hayot) Imomlardan birtaltalari ham menga tutgan yulimda ergashinglar, demaganlar! Balki, biz olgan urindan olinglar, deganlar! Qo'laversa, bu mazhablarga kelinadigan asrlar tushunchalaridan ko'chib o'tishi kerak, ular ichida ko'chib o'tadigan va iftiroziy (yangi, farazon aytilgan) masalar borki, ular bilan bog'liq ravishda berilayotgan mazhablar imomlari ko'rganlarda edi, ulkan va ulani aytgan kishilardan o'zlarining bezor va pok ekanlarini e'lon qilganlar bulardi !!

Ilm va din bilan ma'ruf katta salaf imomlaridan har biri Kitob va Sunnatning zohirini maqkam tutganlar, shu ikkilamchi maqomni ushlash va ularga amal qilish odamlarni targ'ib qilganlar. Bu Imom Abu Hanifadan, shuningdek, Molikdan, Shofiiydan, Axmaddan, Sufyon Savriydan, Sufyon ibn Uyaynadan, Xasan Basriydan, Abu Yusuf Yoqub Qoziydan, Muxammad

Ислом Нури

Muhammad Xasan Shayboniydan, Abdurahmon Avzoiydan, Imomulmon sobit bulgandir. Ulardan har biri dinda bizni ko'rishingiz va ma'sumdan boshqasiga taqlid qilishdan ogoxlantirganlar. Ma'sum (gunohdan saqlangan, pok) zot faqat Rasululloh solallohu alayhi va sallamdirlar. U zotdan har qanday odam, kim bo'lishidan qat'iy nazar, ma'sum emasdir, uning suzidan Kitobu Sunnatga muvofiq kelinni olindi, ularga qarshi kelganday qanday svoz bulmasin, tashlanadi!. Barcha mehnat tadqiqotlari, ishdan tortib imom ham, mana shu yo'lni tutganlar, har biri bir-biriga yaqinlashib kelayotganini bilib oldilar! Chunki, Allox taolo O'zining Kitobida bir necha joyda juda ko'p tashkillashtirilgan fikrlarni o'qing! Ilgarigilar-u keyingilar ichidan kofir bo'lib o'tgan kishilarning jamoat tashkilotlari (yoshi sabablari) va (nasroniy) rahbarliklariga, mashoyixlar va ota-bobolarga taqlid qilgan kilish orqaligina kofir bulib qolgan !!

Imom Abu Hanifa, Molik, Shofiiy, Ahmad qo'ymahumulloh va boshqalardan kuyidagi suzlar sobit bulganki: «Qaerdan olganimizdan bilasiz, turing, bizning biznesimiz bilan bilgan fatvo berish yoki bizni biznesimiz suzimizni ushlash kerak kimga murojaat qiling». Ulardan har qanday birlari: «Agar amalga oshirishni rejalashtirsangiz, shu bilan mazhablimirsiz», deb ochib aytilgan kuyganlar. Yana ular: «Agar men bir suzni aytsam, uni Ollohning Kitobi va Rasulinining Sunnatlariga kunbaro qiling, agar ularga mos kelsa, qabul qilsangiz, agar qarama qarshi bo'lsa, rad qiling va mening suzimizni devorga uring», deganlar. Bu aytilganlar o'sha ulug' imomlarning so'zlari, Olloh taolo ularni dorus-salomga (jannatga) ichki qilsin.

Lekin, odamlar nazarida mujxahid va ma'sum (gunohdan xoli) hisoblab kelingan keyingi davri davridagi muallitlar va daftar ko'rayotgan yozuvchi kuchlarni olib borishga yordam beradiganlar uchun mo'ljallangan binolarni taqdim etishdi, ular hozirgi imom va o'zlarining mashxur mazhablaridan o'zlari bilan birga bo'lishganini bilishadi. Ulardan birini

Ислом Нури

oziga kerak tutgan svng endi undan boshchiligidagi suziga amal kilishni man qilardilar, gyoki uni itoat qilinish kerak bulgan payg'ambarga qib qo'yildi! Koshki, ular va imomlarning o'zlarini og'izlari bilan aytgan so'zlarini bilishda! Biroq, afsus, ulardan ko'llari o'zlari ergashayotgan imomning ismidan boshka hech narsani bilmaydi !! Mutaaxirlardan (yangi, keyingi davr vakillaridan) bazilar (hayotda paydo bo'lishi bilan qiynoqqa solinadigan) turli masalalarni ixtiro kilib, yunalishlarni uylab topib, katta imomga nisbatan qilingan. Ulardan keyin kelganlar bu masala va yonalishlarni imomning suzi va mazhabi deb ovaydigan buldilar. Xolbuki, ular imomning so'zlariga qarshi edi va imom unga nisbatan berilgan bu narsalardan pok edi! Bunga misol kilib, keyingi davrlar hanafiylarning nomozidagi tashahhudda ishoda sabboba kilish (yani, korsatkich barmoq bilan ishora kilish) ni har qanday sanaganlarini, Olloxning quringan murod Uning xudrati deb aytgan odamni o'zing bilasizmi? deb aytishlarini mumkin.

Bu va shunga o'qish ishlari bilan musulmonlarning birligigacha kutib oldi, ularning jamoatlari va jamoatlari bulindi, o'rtalidagi jarlik kangayib, ufqlar nifoq va chiqiq (ajralish) bilan to'ldirildi. Keyinchalik, bazilarini biz o'qituvchiga olib boramiz, deb xabar berishdi. U zot sollallohu alayhi va salom aytganlar: «**Hali ummatim etimish uch firkaga bulinib ketadi, hammasi duzaxda bulib, faqit bittasi** (najat topadi)». «Ular kimlar yoki Rasululloh?», Deb so'ralganda: «**Men va ashoblarim tutgan yilni tutganlar**», deb javob berganlar (Termiziy 2641), Xokim (128-129), Ojurriy «Ash-shariya» da (16) va «Al-arbiyaviy» da (53-54-s) va boshqalar rivoyatlari).

Mavzou - to'kima kurashlar tuqib chikarishda mazhabiy muassassilikning ham katta roli bor. Misol uchun, hanafiy mazxabiga taassub qiluvchilar tomonidan Abu Hanifa Numon ibn Sobit qiliimahulloh haqiqatlarida biron bir kurash olib borganlar. Jumladadan: «Mendan keyin Numon ibn Sobit ismli bir kishi keladi, Abu Hanifa deb kunya qilingan buladi, Alloxning diniy va mening sunnatimning qo'lida tiriladi».

Qarang: Ibn Arroq: «Tanzixush-shariya» (2/30), Xatib Bag'dodiy: «Tarix Bag'dod» (2/279).

Ma'mun ibn Axmad al-konvensiyaga aytili: «Shofiiyga va unga ergashgan xurosonliklarga nima deysiz?!». U dedi: «Bizga Ahmad ibn Abdulloh aytdi, unga Abdulloh ibn Madon Anas roziyallohu anhudan marfu'an rivoyat kilib aytdi ekan:« Ummatim ichida bir kishi bo»ldi, uning ismi Muhammad Muhammad ibn Idris bo'ldimi, uzi ummatimaga iblisdan o'tdi. Ummatim ichida Abu Xanifa deb ataladigan odamni ko'rdi, u ummatimning shamchirog'idir ».

Qarang: Ibn Xajar: «Lisanul-miyzan» (5 / 7-8), Suyutiy: «Tadriyur-roviy» (1 / 277-278), Ibn Arroq: «Tanziyush-shariya» (2/30), Xatib Bag'dodiy: «Tarix Bag'dod» (5/309). Lekin, u Abu Abdulloh al-Hokimdan rivoyat kilib: «Ushbu davomisni to'kish bilan Muxammad ibn Said al-Cavaqiy aytilgan», dedi.

Ushbu tuqima kurashis Qur'onning ochiq kurashga xilofdir. Зеро, Аллох субҳанаҳу ва таоло Ўзининг Улуғ Китобида сифатлагани каби , бу умматнинг шамчироғи Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламдирлар: **«Эй пайғамбар, дарҳақиқат Биз сизни** (қиёмат кунда барча умматлар устида) **гувоҳлик берувчи,** (мўминларга жаннат ҳақида) **хушхабар элтувчи ва** (кофирларни дўзах азобидан)

ogohlantiruvchi hamda Olloxning izni-irodasi bilan U zotga (yangi Uning diniga) **taklif kiluvchi va** (Hoq yulini ko'rsatingchi) **nurli chirok qilib yuborgandirmiz** » (Axzob: 45-46).

Qarang, mukallidlar (ko'r-ko'rona taqlid qiluvchilar) ma'sum (gunohdan saqlangan, pok zot) sollallohu alayhi va salamning sifatlarini qanday qilib o'z imomlariga qo'yilgan! Shuning uchun ham mazhabga bog'lanish asl-asosdir. Boisi, shu bilan ma'sulum solallohu alayhi va sallamaga ergashish bilan birga bilimga ega bo'lgan odamga ergashish irtasi bilan murojaat qildi. Chunki, aynan bir mazhabga taqlid qilingan odamni voqelikda Payg'ambar solallohu alayhi va salamga ergashish bilan undan xato ham, tug'rilik bilan birga yozilishi mumkin bo'lgan byulgan bir faiga ergashish o'rtasini tenglashtirish.

Musanif tahdid qilish ilm (olimlik) sifatini mukallallashtirishga oid ishlarni birlashtira oladi. Chunki, ilm-fan – dalil qilingan va foydalanuvchi bo'luvchi bilimdir. Ammo, isbotsiz bo'lsa, uni taqlid qiladi. Ibn Qayyim al-Javziya davomiyahulloh «Nuniya» sida aytganidek: «Ilm xidoyatni dalili bilan bilishadi, u bilan taqlid tenglashadi».

Imom Muhammadiy Ibn Idris ash-Shofiiy qolipahulloh «Ar-risola» da (39-s) aytadi: «Hech kim juda kech biron narsa tug'risida ilmsiz ravishdada» bu xayol «yo'q» bu harom «deb aytilganiga haqiqatan ham amdir. Ilm esa Kitob yo'qi Sunnat yaki ijmo'o'ki qiyosidagi xabardir ».

Oloma Fuloniy taqlid qilishulloh «Iqoz humum ulil-absor» da (25-s) aytadi: «Men aytamanki, shu bilan shug'ullanish va osorlar ochik isbot qilish kerak, ilmiy deb nomlangan faoliyat Ollohning Kitobi va Rasululloh solallohu alayhi va salom Sindnatlarda aytganda: bir ma'nodan

boshqasiga dalolat kilmaygan so'z) topilmaganda (qiyos ham jamoat asoslaridan deb) umid qiluvchilar oldida bu asl-asoslarga qiyos qilingan narsalarga asoslanadi. Taqlid va taassub ahli aytganidek emaski, ular ilmni faqat mazhabiy kitoblarda bitilgan rejalarga – ular payg'ambar kurashlarida kelayotgan nasllarga qarshi kelgan vaziyatda ham – chekladilar ».

Demak, ilmning fazli tavsiflangan etilgandagi oyat va kurashlarni undagi haqiqat tʻgri kelayotgan haqiqiy olim – o'z kuch-harakatining xidoyat dalillaridan xukmlarni chikarish uchun sarflanadigan mablag'larni mujassamlashtirdi. Ammo, muqallid olim emasdir. Asrlar mobayinada ahl ilmlar ittifoq qilib kelgan fikr bo'ldi.

Alloma ash-Shotibiy davom ettirish «Al-mosaqot» idada (4/293) aytganidek: «Mukallid olim emasdir».

Shuningdek, Suyutiy qolimahulloh ham aytadi: «Mukallidni olim deb atalmaydi». Bu gapni undan Abul Xasan as-Sindiy al-Hanafiy davomiyahulloh «Sundan Ibn Moja» ga yozgan «Xoshiya» sida (1/70) aniq qilingan.

Shavkoni qo'zg'atadigan «Irshodul-fuhul» da (267-s) aytadi: «Shubhasiz, taqlid jaholatdir, ilm emasdir».

Hanafiylar kitoblarida ijodiy harakatlanish mansabiga kutish joiz emagligi aytilgan. Ibn Xumom intimahulloh «Fathul-kodiyr» da (5/456) johildan murod qilingan ma'lumotni aytadi.

Shuningdek, Ibrohim ibn al-Vazir davomimahulloh «Ar-ravzul-bosim» da (1/36) aytadi: «Shak-shubha yugri, muxtalid muftiysi olim deb ataladi».

Ислом Нури

Taxoviy qo'zg'alishni aytadi: «Faqat johil (ilmsiz) yoki muassassib odamginaga taqlid qildi». Bu gapni undan Ibn Obidiyan imzo o'tkazilishi «Rasmul-muftiy» da (1/32) va Ibn Xajar Asqaloniy «Lisanul-miyzan» da uning tarjimasini holati bo'yicha qila turib, aniq qilib qo'yilgan.

Ibn Abdilbar tashabbusulloh «Jomiy bayonil-ilmu va fazliyati» da (2/119) bunga ijmo'o borligini belgilab qo'yilgan: «Ulamolar anik bulmagan va ishonch hosil qilinmagan narsaga ilm emasligiga ijmo qilganlar ... taqlid qilganingiz sababli hayotda bo'lgan hayot Ibn Qayyim al-Javziya davomiyahulloh «Islomul-muvaqqi'iyin» da (1/7) bu fikrga qo'yilgan.

Ulamolarning bu kabi so'zlariga dalil Rasululloh solallohu alayhi va sallamning Abdulloh ibn Amr ibn Os roziyallohu anhumadan rivoyat qilingan muttafaqun alayh amalda aytilgan svzlaridirki: **«Albatta bilaman, chunki meni bilaman. Xatto biron bir olimni qo'llab-quvvatlaydi, odamlar johil kimsalarni o'zlariga bosh qilib o'qiydi, ulardan (fatvo) so'ralganda ilmsizlikni bilgan fatvo berib, (o'zlari ham) adashib, (boshqalarni ham) adashtiradilar «.**

Bu aytilganlar olim deban yuksak nomga loyiq zotlar asrlar mobaynida juda kam bulganiga ochiq hujjat buladi. Shoirning ushbu so'zlari ularga tug'ri keladi: «Sanalangda juda oz edilar, endi o'zdan ham ozayib ketdilar».

Bu bajarilishlardan maqsad Islomga kirishni istagan kishilar uchun juda oson-kulay ekanini, u uchun ikkilangan kalimasini tilini biling aytib, kalbi bilan ijro etish va qo'lga kiritgan besh ruknilarga amal qilish kfoya ekani bilan uchrashish. Ammo, ko'pdan-ko'p far'iy narsalar, mazhabda bo'lish yoki bemazhablik islomga kirish uchun shart emas. Islom ummatidan bir

tofasi bu ishlarga o'zlarini ajratishi, ularda fikh-ilmga egalik qilish va odamlarga ulanish ishlarida ko'ndalang buladgan masalalarda fatvo berib kurishlarini kfoya qildi.

Musannif tolibi ilmlar huzurida ma'ruf qilingan ishlarni, mazni mazhablaridagi ishlarni qo'llab-quvvatlash bilan bog'liq aytilganlarni, ular nass barmog'ini ijro etuvchi ishlarni olib borish, ularga ergashish farzand emasligini, bundan tashqari, agar siz uni saqlashni xohlasangiz, juda muhim.

Mazhabchilik mukallidlarini nafaqat qilish (o'zlarini imomlaring) so'z va fikrlarini Qur'on oyatlari va sog'inish bilan olib borishga kelishib oldilar, bundan tashqari imomlarni o'zlari - xohlagan odamlarni o'zlari bilan birga olib borishni xohlaydilar qabul kilishga odatlandilar. Bu asosda faqatgina taassubning vaqti va kuchliligidan kelib chiqibdi. Ma'lumki, imomlar o'z mazhablarini kitoblarda bitganlar va ularga o'zlari ijodiy ishlarni olib borishlari kerak sanagan narsalarni kiritganlar. Masalan, Imom Molik tahlikahulloh o'z mazhabini «Al-muvatto» ga, Imom Shofiiy o'z mazhabini «Al-um» va «Ar-risala» ga joylaganlar. Shunday ekan, boshqa imomlardan birovining mazhabini bilishni istasak, unning o'z kitobiga murojaat kilishimiz mumkin, uni boshka joylardan talab kilishimiz shart emas.

Ushbu fikrni oydinlashtirish maqsadida aytaman: Kupincha Imom Molik, Imom Shofiiy va Imom Abu Hanifaga katta fatvo bermagan so'z va ishlarga nisbatan beriladi. Molikiylar namozda qulni tushirib yuboriladi, bamzod namozida kun ko'radi. Xolbuki, Imom Molik qo'zg'aluvchanlik «Al-muvatto» da (1/158) «Namozda qwillarni bir-biriga kyyib turish haqiqati bob» da bir necha asar (rivoyat) lar keltirgan. Jumladan, Abdulkarim ibn

Abdul-Muxorik al-Basriy aytdi: «Agar hayot kilmasang, istagan ishingni qil» degan so'z nubuvvat so'zlarni olib tashladi, namozda q'llarni birining ikkinchisi ustasiga qo'yib turing, iftorni (kunni belgilab bering) kechiring.

Keyingi davradagi molikiylar Imom Molik namozda qo'llarni tushirib beradiganlar, deb hujjat qiladilar. Bu esa o'zlarini taqlid qiladigani mazhablarini bilmaymiz. «Al-intifo» da (44-s) aytilganganek, Madina voliysi Ja'far ibn Sulaymon Imom Molikni qamchi bilan savalashgan, natijada imomning qo'li bilan chiqib ketgan va yara bug'lanib ketgan va namozda ularni bir-biriga ustiga qo'yib olmagan. Imom Molik «Al-muvatto» ni mana shu voqeadan ikkin yil o'tib yozganini bilishingiz kerak.

Qo'laversa, Imom Molik (1/159) «Bamzod namozidagi kunut haqiqati bob» da aytdi: «Ibn Umar roziyallohu anhumo namozda juda kandy o'qidim».

Rasululloh solallohu alayhi va salamga salovot aytish sunnat ekani haqiqatidagi gapni Imom Shofiiy kurashishga qarshi kurash bilan bog'liq ravishda beradilar. Vaholanki, u «Al-um» da (1/117) namozda salavot aytish farz aytdi: «Alloh azza va jalla Pacz Rasuliga salovot aytishni farz qilib: « **Albatta Olloh ham, Uning farishtalari ham payg'ambarga duoyu salavat ayturlar. Ey mo'minlar, sizlar ham u zotga salovot va salomlar aytinglar!** » , (Ahzob: 56) dedi. U zotga salovot aytishning namozdan ko'rra farzoq bo'rgan yrni yuqdir. Biz Rasululloh solallohu alayhi va salom tomonlaridan namozda Ollohning Rasuliga salovot aytishining farzligini vasf kiluvchi dalolatlarni topdik, vallohu taolo amam ».

Keyingi davr hanafiylarning kitoblarida, jumladan, «Xulosatul-kaydoniy» da aytilganida, barcha ishtirokchilarning ishi sabobobada (ko'rsatuvchi barmoq bilan olib borilgan ishlarni bajarish) namozdagi haromda qilingan

ishlardan hisoblangan.

«Solatul-Mas'udiy» da aytilishicha, ko'rsatich barmoq bilan ishora qilingan muxtaddimlar (avvalgi davrdagilar) oldida sunnat qilingan, sho'ja va refozlar ham qilgani uchun mutaahxir (keyingi davradagi) oilaviy sunnalar uni tark etgan edi, men bilaman.

Xolbuki, biz hanafiylarning eng katta kataloglaridan katta bo'lgan Ibn Xumomning «Fathul-kodiy» kitobida shu kabi so'zlarni topamiz: «Ishora qilish sunnatdir, kimning sunnat emasligini aytsa, u odam rivoyat va diroyat (bilim) ga xilof qilingan bo'lsa. Imom Abu Xanifaning shogirdi Muhammadiy ibn Xasan ash-Shayboniy ham uni sunnat deb aytgani «Al-muvatto» da naql qilingan.

Ushbu misollar mazhabiy mutaassiblik musulmonlarini eng yaxshi asrlari siyratidan burib yurganiga ochiq isbotlangan bylmaydimi ?!

Ya'ni, hayotda o'tkaziladigan ommaviy axborot vositalari, katta miqdordagi mas'alalar biron bir o'quvchiga aytiladi. Salaf yillari bunday masalalarga chuqur kirishi va mashgul bulishdan qaytarilganlar. Qarang: Ibn Abdilbar: «Jomiy bаянil-ilmiiy va fazlih» (2 / 139-144).

Ushbu hikmat bulog'idan sug'orilgan pokiza va balog'atli so'zlarni birinchi bulib ummatning ilm-fan yo'nalishi bo'yicha Abdulloh ibn Abbos roziyallohu anhumo aytganlar, Taqiyyuddin as-Subkiy «Al-fatovo» da keltirib, olib borganingizda.

Imom Abu Hanifa Numon ibn Sobit davomiyahulloh so'zlardan burib, bu

so'zlarni u kishidan bir necha rivoyatlarni bilgan sobit qilgan. Qarang: Ibn Abdilbar: «Al-kuzato» (145-s), Ibn Qayyim al-Javziya: «Islomul-muvaqqiyon» (2/309).

Ikki imom – Abu Hanifa va Shofiiy davomiyahumalloh boshlang'ich bosh (ochiq) aytilganlar. Qarang: Ibn Obidiyningning risolalari To'plami: «Rasmul-muftiy» (1/4), Al-Falloniyy: «Iqozu imami ulil-absor» (62 va 107-sahifalar).

Imom Shofiiy qo'zg'aluvchan so'zlardan. Qarang: Navaviy: «Al-majmu'» (1/63), Ibn Qayim al-Javziya: «Islomul-muvaqqi'iyin» (2/361).

Musulmon birodar, Olloxni o'z toati bilan baxtli va o'z izni bilan xaqda muvaffaqiyat qilsin hamda sizning haqiqiy ahlidan qilinsin, bilingki, keyingi davrlar hanafiylari haqiqatda musannif qilingan bo'lib ko'rsatilgan masalalardagi QUIDAGICHADIR:

Birinchi: namozda tashahhudda ko'rsatuvchich barmoq bilan ishora kilish (ishora sabboba).

Musannif keygi davr hanafiylarining ishini sabbobani birinchi qilishlarini ushbu risolaning bir necha urnida eslatib o'tilgan. Men yukorida bunining bir tomonini aytdim va o'zimni mazhablab ko'rganman muloqoti (chuqur tadqiqoti kiluvchi, tekshiruvchi) olimlarga xilof kilishlarini o'zaro kelishib oldim. Endi bu erda o'qish uchun aytilganlarga e'tiborni jalb qilish, aloma Tahoviyoning «Sharh ma'onil-osor» kitobida (1/259) aytgan fikrlarini keltirib o'tdim. U ishora sabobobasi haqiqatida davom etishni eslatib o'tdi: «Voilning:» So'ngra duo qilingan vaziyatlarda barpo etilganlarni bukladilar

«degan suzlarda bu ishning nomozlarini oxiriga etkazganiga dalil bor», dedi.

Shayx Abdul Xasan as-Sindiy «Sundan an-Nasoiy» ga yozgan xushyosida (2/236) aytadi: «Yukorida ishora sabobobasi bilan shug'ullanadi, uni jumhur sabablaridan kelib chiqadi va bo'shliqlarni olib tashlaydi, mashoyixlarimiz bilan shug'ullanuvchi uni biron bir marta tashkillashtiradi».

Ishoradagi sunnat tashahhudning hammasida ko'rsatuvchi barmoqni o'ldirishdir. Ahmad (4/138), Abu Dovud (727), Nasoiy (2/236), Dorimiy (1 / 314-315), Ibn Jorud (208), Ibn Xuzayma (714) sayohatni isnod bilan Voil ibn Xuj roziyallohu anhudan rivoyat qilingan. davomis bunga dalil qilingan. Unga ko'ra: «... So'ng (Rasululloh solallohu alayhi va salam) barmoqlarni iyib, halqa qildilar, ovoz (ko'rsatsich) barmoqlarini ko'rib chiqdilar, men duo qilingan vaziyatlarda uni o'ldirganlarni ko'rdim. Keyrinroq sovuq bir paxtada bordim, odamlarni ko'rdimki, ustlaridagi kiyimlar bulib, sovg'a qilingan kiyimlar kiyimlarini ostidan kiyib olishdi ».

Endi Abdulloh ibn Zubayr roziyallohu anhu rivoyat qilingan kurashga kelsak, unda aytilichichada: «Payg'ambar solllohu alayhi va salom duo qilganlarda» ko'rsatkich) barmoqlari bilan ishora qilardilar, uni belgilab qo'ydilar «. Abu Dovud (№989) keltirgan bu davomis isnodi jixatidan sobit emasdir. Chunki, uning isnodida Muxammad Muhammad Ajlon bor, u haqiqatda Hofiz Ibn Xajar: «Himoya o'rtacha», degan. U kabilardingni amalga oshirish o'zidan keyin ishonchiroqning rivojlanishiga qarshi kurash kelayotganida hujjat kilinmaydi, chunki shoz bo'loldi. Shuning uchun ham Imom Muslim uni faat mutobaatatda keltirgan.

Mabodo, bu kurashis sobit (yangi sagih yo hasan) bulganda ham, u nofiy

(rad kiluvchi) dir, Voil ibn Xujrning kurashishi esa musbit (isbot kiluvchi) dir. Musbitni nofiydan muqaddam kilinadi. Chunki musbitda (isbot kiluvchi) ziyoratoq bilim bor buladi. Bilimli odam bilimsiz odamga qarshi hujjat bo'ladi.

Abdulloh ibn Abu Zayd al-Qayruvoniyy al-Moliking «Ar-risala» kitobida (27-s), shunngdek, «Al-fikhu alal-mazahibil-aramaa» (№98) kitobida kelganidek, Imom Molik majburiy harakatlarni amalga oshirishda ish yuritadigan sunnat deb atalgan.

Imom Axmaddan «Kishi namozda barmogi bilan ishora qiladimi?», Deb so'ralganida u: «Xa, qatiq», deb javob bergan («Masoil imom Axmad» da (1/80) Ibn Honiiz rivoyat bilan keltirgan).

Ikkinchi: Uluv-oliklikni (yangi, Olloh taoloning arsh uzra yukalalanini) rad kilish.

Shayot, hanafiylarda mashxur bulgan, Abu Hanifaga mansub «Al-fikul-akbar» kitobida (Misr bosmasi, 19-sahifa) kelayotgan kuyidagi suzlar anavi konstruktorliklarning botilini oyog'iga chikaruvchi eng katta hujjat bug'da «ammonim, meni ushlab turaman» »Deb aytgan odam haqiqatda so'raldi. U: «Kofir bo'libdi. Chunki, Allox too: **«U zot arshiga yuklangan Raxmondir»** (Toxa: 5) deb aytadi, Unning boshqa osmonlari ustidadir », deb javob berdi. «U odam:« Men Allox arshi uzra yuklangan »deyman, biroq yaxshi osmondami, erdami, bilmayman», deydi », deyilganda:« Agar uning osmonda ekanini inkor qilsa, kofir buladi », dedi».

Imom Taxoviy al-Xanafiy «Al-aqiydutut-tahoviya» da ochiq-ravshan aytganidek: «Olloh taolo Arshdan ham, undan kuyi narsalardan ham behojatdir, U hammansani (ilmiy va qudrati bilan o'rab) yig'ilib chiqqan va

(sharik narsadan) yuradi. «Al-aqiydutut-tahoviya» ni sharhlagan Ibn Abil-Iz al-Hanafiy ham shu fikrni bildirgan. U (Al-maktabul-islomiy bosmasi, 323-bosqichda) va boshqa yangi davra suhbatlarida o'tkazilgan muloqotlar haqida gapirib turib: «Abu Hanifa mazhabiga nisbatan munosabatda bo'lib turing, shu bilan birga olib borilgan qishloqlarga iltifot qilinmaydi. Darhaqiqat, muxtazila va boshqacha bazi tofalar ham unga nisbatan bo'lgan vaziyatda juda ko'p e'tirof etilganlarga unga qarshi bo'lganlar ».

Юқорида айтиб ўтилган ва бошқа бир қанча сўзлар Абу Ҳанифа раҳимаҳуллоҳ ва унинг пешқадам асҳоблари , шунингдек кейинги даврдаги муҳаққиқ олимлар жория ҳақидаги ҳадис каби саҳиҳ ҳадисларда исботланганидек ва «(Эй Макка кофирлари), **ё сизлар** (кофирлигингизда оёқ тираб тураверсангизлар) **осмондаги зот сизларни Ер юттириб юборишидан , bas, banogoh (Er) titroqqa tushib, sizlarni bosib qolishdan xotirjamliksizlar** (qo'rqmaysizlarmi) ?! » (Mulk: 16) kabi oyatlarda aytilganidek, Olloh taoloning o'z xalqidan oldinda va osmonda ekani shunga o'xshash ko'rsatishda salaflar bilan birga ekani isbotlanadi.